

درس دوم: عجایب صنع حق تعالی (پایه نهم)

واژگان جدید

صنع :	تعالی:	جواهر:
نباتات:	میغ:	برّ و بحر:
قوس قزح:	آیات:	بساط:
جوانب:	فراخ:	دیبا:
عجب تر:	ولکن:	قندیل:
مختصر:	مَلک:	مُلک:
سریر:	معرفت:	مدهوش:
متحیر:	فروتنی:	مُنزوی:
مَحَبَس:	رستن:	

تاریخ ادبیات

کیمیای سعادت: محمد غزالی: علی اسفندیاری (نیما یوشیج):

بازگردانی شعر «پرواز»

۱. مرغ با فروتنی از کرم پرسید: تا به کی می خواهی به دور خودت پيله ببافی؟
۲. تا چه مدتی می خواهی در گوشه ای خلوت، منزوی و گوشه‌نشین باشی؟ تا کی می خواهی در زندان تن و جسم و پشتِ درهای بسته، بمانی؟
۳. کرم پاسخ داد: در فکرِ رستن و رهایی هستم؛ به همین دلیل است که خمیده و گوشه‌گیر نشسته‌ام.
۴. کرم های هم سنّ و سال من پروانه شده اند و از این قفس، بیرون جسته و دیدنی و تماشایی شده اند.
۵. اسیر و گوشه‌گیر، نشسته‌ام که یا با مرگ از این زندان تن، رهایی یابم و یا پری برای پریدن درآورم و آزاد و رها شوم.

۶. اینک ای مرغ خانگی، تو را چه شده است که برای پرواز کردن، کوشش نمی کنی و پری نمی زنی؟

علی اسفندیاری (نیما پوشیچ)

دانش زبانی: یادآوری وابسته های گروه اسمی

وابسته های پیشین:

۱. صفت های اشاره: این، آن، همین، همان
۲. صفت های پرسشی: کدام، چه، چند
۳. صفت های تعجبی: چه، عجب
۴. صفت های عالی: بهترین، زیباترین، زشت ترین و..
۵. صفت های مبهم: فلان، همه، هیچ، هر و ...
۶. صفت های شمارشی اصلی: یک، دو، سه، چهار و ....
۷. صفت های شمارشی ترتیبی: یکمین، دومین و ....

به مثال های ذیل توجه کنید:

۱. آن کتاب، بی نظیرترین کتابی است که تا کنون خوانده ام. (آن: صفت اشاره ، کتاب: هسته)
نکته: این، آن، همین، همان در صورتی صفت اشاره به حساب می آیند که قبل از هسته و در گروه اسمی باشند. در غیر این صورت ضمیر اشاره به حساب می آیند. مانند: من آن را به دوستم هدیه دادم.
۲. چه روزی برای مسافرت بهتر است؟ (چه: صفت پرسشی، روز: هسته)
۳. امروز چه روز خوبی است! (چه: صفت تعجبی، روز: هسته)
نکته: در بین صفات پرسشی و تعجبی، «چه» مشترک است. برای تشخیص پرسشی بودن یا تعجبی بودن «چه» باید دید که جمله، پرسشی است یا عاطفی.
۴. بهترین دوست، خداست. (بهترین: صفت عالی، دوست: هسته)
۵. فلان همسایه ما بسیار دلسوز است. (فلان: صفت مبهم، همسایه: هسته)
۶. یک دوست وفادار از هزار دوست بی وفا بهتر است. (یک، هزار: صفت شمارشی اصلی، دوست: هسته)
۷. یکمین جشنواره ی ملی صنایع دستی در استان گیلان برگزار شد. (یکمین: صفت شمارشی ترتیبی، جشنواره: هسته)

وابسته های پسین: ۱. مضاف الیه ۲. صفت های بیانی که عبارتند از:

(الف) صفت فاعلی: بن مضارع + **پسوند** (دانا، توانا، توانمند، خندان، دارنده و ...)

(ب) صفت مفعولی: بن ماضی + **ه** (رفته، گفته، شسته، نوشته و ...)

(پ) صفت لیاقت: مصدر + **ی** (رفتنی، گفتنی، دیدنی و ...)

(ت) صفت نسبی: اسم + **ی** (آسمانی، تهرانی، شهری و ...)

(ث) صفت بیانی عادی یا ساده: (سبز، کوچک، قوی و ...)

به مثال های زیر توجه کنید:

۱. دانش آموز **زیرک**، پاسخ پرسش ها را یافت. (**هسته:** دانش آموز، **وابسته پسین:** زیرک، صفت بیانی عادی)

۲. من **قصه های شنیدنی مادر بزرگ** را دوست دارم. (**هسته:** قصه، **وابسته ۱:** شنیدنی (صفت بیانی لیاقت)، **وابسته ۲:** مادر بزرگ (مضاف الیه))

۳. **مردان آسمانی** به خدا پیوستند. (**هسته:** مردان، **وابسته پسین:** آسمانی، صفت بیانی نسبی)

۴. مادر با **چهره ی خندان**، فرزندش را بغل کرد. (**هسته:** چهره، **وابسته پسین:** خندان، صفت بیانی فاعلی)

۵. هنوز هزار **راه نرفته** باقی مانده است. (**هسته:** راه، **وابسته پسین:** نرفته، صفت بیانی مفعولی)

تکالیف

۱. معنی واژگان جدید را از واژه نامه پایان کتاب بیابید و در دفتر پاکنویس خود بنویسید.

۲. درباره **آثار و اشخاصی که در تاریخ ادبیات این درس نام برده شده اند**؛ از بخش فهرست اعلام اشخاص و آثار پایان کتاب، تحقیق کنید و نکات مهم را در دفتر پاکنویس خود یادداشت کنید.

۳. متن درس را با دقت بخوانید و خودارزیابی های صفحه ۲۰ را پاسخ دهید.

۴. فعالیت های نوشتنی صفحه ۲۱ را پاسخ دهید.

در پیله تا به کی، بر خویشتن تنی؟
 پرسید کرم را، مرغ از فروتنی
 تا چند منزوی، در کنج خلوتی؟
 در بسته تا به کی، در محبس تنی؟
 در فکر رستم - پاش بداد کرم -
 خلوت نشسته ام زین روی، منحنی
 حمال های من، پروا کمان طند
 بستند از این هوس، گشتند دیدنی
 در جس و خلوتم، تا وارجم بر مرک
 یا پر بر آورم، بحر پریدنی
 ارتکاب تو را چه حد، کای مرغ خاکلی
 کوشش می کنی، پزی می زنی؟

نیمه یوشیح اعلی السعدیاری

قالب شعر: غزل

در پیله تا به کی بر خویشتن تنی؟
 پرسید کرم را، مرغ از فروتنی

دانش ادبی: شعر به صورت **مناظره** است و سخن گفتن کرم و مرغ، آرایه **تشخیص** دارد.

تا چند منزوی در کنج خلوتی؟
 در بسته تا به کی، در محبس تنی؟

دانش ادبی: «محبس تن» **اضافه تشبیهی** است. «تنی» در بیت اول و بیت دوم، **جناس تام** دارد.

در فکر رستم - پاسخ بداد کرم -
خلوت نشسته ام زین روی منحنی

دانش ادبی: پاسخ دادن کرم آرایه تشخیص دارد.

همسال های من پروانگان شدند
جستند از این قفس، گشتند دیدنی

دانش ادبی: قفس استعاره از پيله است.
دانش زبانی: «دیدنی» صفت بیانی لیاقت است.

پرواز

شعرخوانی

در پله تا بکی، بر نوشتن تنی؟
پرید کرم را، مرغ از فروتنی
تا چند مغزوی، در کج خلوتی؟
درست تا بکی، در نفس تنی؟
در فکر رستم - پاسخ بداد کرم -
خلوت نشسته ام زین روی، منحنی
همسال های من، پروانگان شدند
جستند از این قفس، گشتند دیدنی
در جس و خلوتم، تا وارجم به مرگ
یا پر بر آورم، بجز پریدنی
اینک تو را چه شد، کای مرغ خاکگی
کوشش نمی کنی، پزی نمی زنی؟

نیم یوشیح (عفی استادیاری)

در حبس و خلوت؛ تا وارهم به مرگ
یا پر برآورم؛ بهر پریدنی

دانش ادبی: «حبس» و «خلوت» تناسب معنایی دارند. «در» و «پر» جناس نقص اختلافی دارند.

اینک تو را چه شد، کای مرغ خانگی
کوشش نمی کنی، پری نمی زنی؟

دانش ادبی: ای مرغ خانگی، تشخیص دارد.
مرغ و پر، تناسب معنایی دارند.

شعرخوانی پرواز

در بند تا بکی، بر نوشتن تنی؟
پرید گرم را، مرغ از فروتنی
تا چند مغزوی، در کج خلوتی؟
درست تا بکی، در محس تنی؟
در فکر رستم - پناخ بداد گرم -
خلوت شستام زین روی، منفی
حسال حای من، پروا کمان هدند
بستند از این هس، گشتند دیدنی
در حبس و خلوت، تا وارهم به مرگ
یا پر برآورم، بهر پریدنی
اینک تو را چه شد، کای مرغ خانگی
کوشش نمی کنی، پری نمی زنی؟

نیم پوشش (عقلم استنداری)

